

**JAMHURI YA MUUNGO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A**

636

TEHAMA

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Year: 2024

Maelekezo

1. Karatasi hii ina Sehemu **A** na **B** zenye jumla ya maswali **kumi na manne (14)**.
2. Jibu maswali **yote** kutoka Sehemu **A** na maswali **manne (4)** kutoka Sehemu **B**.
3. Sehemu **A** ina alama **arobaini (40)** na Sehemu **B** ina alama sitini **(60)**.
4. Simu za mkononi **haziruhusiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika **Namba yako ya Mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org

SEHEMU A (Alama 40)

Jibu maswali **yote** katika sehemu hii.

1. Eleza kwa ufupi nyenzo nne anazotakiwa kuwa nazo mwalimu katika maandalizi ya mpango kazi wa somo la TEHAMA.
Mwalimu anatakiwa awe na **muhtasari wa somo** unaoeleza malengo, mada na maudhui yatakayofundishwa.
Anapaswa kuwa na **kitabu cha mwongozo wa mwalimu** ili kupata mwelekeo wa mbinu bora za kufundisha na kutathmini.
Awe na **zana za TEHAMA** kama kompyuta au projector ili kusaidia kuwasilisha somo kwa njia ya kisasa na ya kuvutia.
Awe na **daftari la maandalizi (andalio la somo)** litakalomsaidia kupanga muda, vifaa na shughuli za kila kipindi cha somo.
2. Fafanua namna ya kutumia mbinu ya ufundishaji unaochochea udadisi.
Mwalimu huanza kwa kuuliza maswali ya kuchochea fikra ili kuwafanya wanafunzi wafikirie zaidi juu ya somo linalokuja.
Anahamasisha wanafunzi kufanya uchunguzi wa vitendo na kuwasilisha matokeo yao kwa darasa zima kwa njia ya majadiliano au maonesho.
Hutumia vichocheo kama picha, video, au vifaa halisi ambavyo huwafanya wanafunzi waulize maswali na kuchunguza zaidi.
Huwapa wanafunzi nafasi ya kujifunza kwa kushirikiana, kubadilishana mawazo na kujenga hoja zao kwa uhuru.
3. Eleza kwa kifupi mambo manne ya kuepuka katika ujifunzaji.
Kuepuka **kukariri bila kuelewa**, kwani hujenga uelewa wa muda mfupi na usio na msingi.
Kuepuka **kutegemea mwalimu pekee**, badala yake mwanafunzi anapaswa kujifunza kwa kujitegemea na kushirikiana na wenzake.
Kuepuka **kutumia vyanzo visivyo sahihi**, kama taarifa zisizohakikiwa kutoka mitandaoni.
Kuepuka **mazingira ya kelele au usumbufu**, ambayo hupunguza uwezo wa kuelewa na kufuatilia masomo.
4. Bainisha kwa ufupi udhaifu wa maswali ya “kweli au si kweli” katika upimaji wa somo la TEHAMA.
Maswali haya hayapimi kina cha uelewa wa mwanafunzi bali huhimiza kubahatisha.
Hayampi mwanafunzi nafasi ya kueleza hoja au sababu za jibu lake, hivyo hupelekea upimaji wa juu juu.
Yanaweza kudanganya kama mwanafunzi ana bahati ya kubahatisha jibu sahihi bila kuelewa mada.
Hayapimi ujuzi wa vitendo au uwezo wa kutatua matatizo, ambavyo ni muhimu kwenye somo la TEHAMA.
5. Bainisha vigezo vya kuzingatia wakati wa kubuni na kufaragua zana.
Zana inapaswa kuwa **rahisi kutumia na kueleweka** na wanafunzi wa kiwango husika.
Zana hiyo iwe **salama kwa mtumiaji**, hasa ikiwa inahusisha vifaa vya umeme au vinavyoweza kudhuru.
Iwe **na lengo la kielimu**, yaani inahusiana moja kwa moja na somo linalofundishwa.
Zana iwe **ya gharama nafuu na inayopatikana kwa urahisi**, ili iweze kutumika hata kwenye mazingira yenye rasilimali chache.

6. Changanua kwa mfuatano nyanja nne za mwanzo za Benjamini Bloom ambazo hutumika katika utunzi wa mitihani na majaribio.

Nyanja ya kwanza ni **Kumbukumbu (Knowledge)** ambapo mwanafunzi anatakiwa kukumbuka au kutaja taarifa.

Ya pili ni **Uelewa (Comprehension)** ambapo mwanafunzi anaeleza kwa maneno yake au kutoa maana ya jambo.

Ya tatu ni **Matumizi (Application)** ambapo mwanafunzi hutumia maarifa aliyojifunza kutatua matatizo au hali halisi.

Ya nne ni **Uchanganuzi (Analysis)** ambapo mwanafunzi huweza kuvunja taarifa katika vipengele na kueleza uhusiano wake.

7. Eleza tabia walizonazo wanafunzi wanaojifunza kwa vitendo.

Huwa na **ushirikiano mkubwa**, kwani mara nyingi hufanya kazi kwa makundi au kwa kushirikiana kutekeleza shughuli.

Huwa **wadadisi na wabunifu**, wakijaribu njia mbalimbali kutatua changamoto katika mazoezi ya vitendo.

Wanafunzi hao huwa **wanauliza maswali ya kina** kuhusu utendaji wa zana au mchakato wa kazi wanayoifanya.

Pia huwa **wanafanya majaribio na kujifunza kutokana na makosa**, badala ya kuogopa kufanya kosa.

8. Eleza kwa kifupi namna ambavyo redio, luinga, vitabu na simu za mkononi vinavyoweza kutumika katika kufundisha mada ya “kueleza kwa usahihi habari iliyosemwa.”

Redio inaweza kutumika kurusha mahojiano au taarifa, kisha wanafunzi watatakiwa kueleza waliyoelewa.

Luinga inaweza kuonyesha video au vipindi vya habari ambapo wanafunzi watafupisha au kuelezea yaliyosemwa.

Vitabu vinaweza kutumika kuwasilisha mafunzo kuhusu mbinu za kusikiliza na kuelewa ujumbe wa mdomo.

Simu za mkononi zinaweza kutumika kusikiliza rekodi za sauti au kupokea ujumbe wa sauti na kuelezea kwa maandishi au mazungumzo.

9. Ainisha mambo yanayoweza kuchangia ufaulu wa mwanafunzi.

Motisha ya ndani ya kujifunza na hamasa kutoka kwa walimu na wazazi.

Uwepo wa mazingira rafiki ya kujifunzia kama utulivu, zana sahihi na mwalimu mwenye weledi.

Mbinu bora za kujisomea kama kupanga ratiba, kujihoji na kushirikiana na wenzake.

Kuhudhuria masomo kwa wakati na kushiriki kikamilifu katika shughuli za darasani.

10. Fafanua kwa kifupi umuhimu wa mwelekeo unaohitaji utafutaji, uchambuzi na uwasilishaji wa habari na taarifa katika ujifunzaji wa somo la TEHAMA.

Huwasaidia wanafunzi **kujenga uwezo wa kuchakata taarifa nyingi**, kuchuja muhimu na zisizo muhimu.

Huchochea **fikra huru na udadisi**, kwa kuwa mwanafunzi hajishii kwenye kile alichofundishwa tu bali anatafuta zaidi.

Huwezesha wanafunzi **kuwasilisha taarifa kwa njia ya kisasa** kama mawasilisho ya kielektroniki, video au taarifa za maandishi.

Huwajengea wanafunzi **ujuzi wa karne ya 21** kama uchambuzi wa data, utafiti wa taarifa mtandaoni na mawasiliano ya kidijitali.

SEHEMU B (Alama 40)

Jibu maswali **yote** katika sehemu hii.

11. Kwa kutumia hoja tano eleza umuhimu wa kubuni na kufaragua zana za kufundishia na kujifunzia somo la TEHAMA.

Kubuni na kufaragua zana husaidia **kufanya somo la TEHAMA kuwa hai na linaloeleweka kwa vitendo**, kwani wanafunzi hujifunza kupitia mifano halisi na vifaa vinavyotumika moja kwa moja katika mazingira ya TEHAMA.

Huchochea **ubunifu na udadisi kwa wanafunzi**, kwa kuwa wanapokutana na zana walizobuniwa na walimu wao, hujihamasisha kufikiri zaidi na kuibua mbinu mbadala za kutumia au kuendeleza zana hizo.

Inamwezesha mwalimu **kufundisha kwa njia rahisi na ya haraka**, kwani zana hubeba dhana tata na kuzifanya ziwe wazi kwa wanafunzi kwa kutumia vifaa vinavyoonekana na kushikika.

Hupunguza **gharama ya kununua vifaa vya viwandani**, kwa kuwa baadhi ya zana zinaweza kutengenezwa na mwalimu mwenyewe kwa kutumia vifaa vya hapa shuleni au vilivyopatikana kwa urahisi.

Huimarisha **uelewa wa kudumu kwa wanafunzi**, kwa sababu wanapojifunza kwa kutumia zana walizoona na kutumia, huweza kukumbuka maarifa hayo kwa muda mrefu na kuyaendeleza kwa vitendo.

12. Eleza sababu za ufundishaji wa vitendo kuwa na tija zaidi kuliko ufundishaji wa nadharia pekee.

Ufundishaji wa vitendo huwezesha mwanafunzi **kufanyia mazoezi yale anayojifunza**, hivyo huongeza uelewa wa kina kuliko kusikia au kusoma pekee.

Kwa vitendo, mwanafunzi huweza **kuona na kugundua makosa yake mwenyewe** na kuyarekebisha, hali ambayo hujenga uzoefu na ujasiri zaidi.

Husaidia **kuongeza kumbukumbu ya maarifa**, kwani mwanafunzi anayeshiriki vitendo ana nafasi kubwa ya kukumbuka jambo alilojifunza kuliko kusikiliza tu.

Vitendo huchochea **ubunifu na udadisi**, ambapo wanafunzi huibua njia mpya na mbinu mbadala za kutatua changamoto wakati wa majaribio.

Ufundishaji wa vitendo huandaa wanafunzi kuwa **tayari kwa matumizi ya ujuzi katika mazingira halisi ya kazi**, badala ya kuwa na maarifa ya nadharia pekee yasiyoendana na mazingira ya utendaji.

13. Kwa kutumia hoja tano fafania madhara ya wanafunzi wanaosoma mafunzo ya Ualimu kutoshiriki ufundishaji kifani.

Huwaweka wanafunzi wa ualimu katika hatari ya **kutokuwa na uzoefu wa moja kwa moja** wa namna ya kufundisha darasani, jambo linaloweza kuwafanya wakose ujasiri wanapomaliza masomo yao.

Wanapokosa kufundisha kifani, huathiri uwezo wao wa **kubuni mbinu na mbinu mbadala za ufundishaji**, kwa sababu hawajawahi kukutana na changamoto halisi za darasani.

Huwakosesha nafasi ya **kujifunza kushirikiana na wanafunzi wa viwango tofauti** vya uelewa, hali inayowafanya washindwe kusimamia darasa lenye mchanganyiko wa uwezo.

Hupunguza uwezo wa **kufanya tathmini ya masomo kwa vitendo**, kwa sababu hawajapata uzoefu wa kupanga, kutoa na kusahihisha mitihani au kazi darasani.

Kukosa kushiriki kunasababisha **uhaba wa walimu wenye ufanisi**, kwa kuwa wanafunzi wanaohitimu bila uzoefu wa kifani mara nyingi huogopa au kushindwa kufundisha kikamilifu wanapopangiwa kazi.

14. Ainisha zana tano zinazoweza kutumika katika ufundishaji na ujifunzaji wa somo la TEHAMA.

Kompyuta

Projektor

Simu janja

Televisheni

Makaratasi ya michoro ya michakato ya TEHAMA (flow charts)